APOSTLITE PÜHAPÄEV AD 2026
Ef 2:19–22 (Hs 2:1–8; Mt 16:13–19)

19 Järelikult ei ole te nüüd enam võõrad ja majalised, vaid pühade kaaskodanikud ja Jumala kodakondsed,

20 ehitatud hooneks apostlite ja prohvetite alusele, mille nurgakiviks on Kristus Jeesus ise.

21 Tema, kelles kogu hoone kokkuliidetuna kasvab pühaks templiks Issandas

22 ja kelles teidki üheskoos ehitatakse Jumala eluasemeks Vaimus.

> Niisiis ei ole te enam võõrad ega majulised, vaid te olete pühade kaaskodanikud ja Jumala majalised, olles üles ehitatud apostlite ja prohvetite alusmüürile, Kristuse Jeesuse enese nurgakiviks olles, kelles kogu ehitis tihedalt kokku liidetuna kasvab pühaks templiks Issandas, kelles teidki üheskoos ehitatakse Jumala eluasemeks Vaimus.

Sissejuhatus

Efesos oli alates 27. aastast eKr Rooma Aasia provintsi (s.t Väike-Aasia) pealinn, kus resideerus provintsi asevalitseja (prokonsul). Lisaks tähtsusele kaubateede ristumiskohana oli Efesos tuntud seitsme maailmaime hulka arvatud Artemise templi ja sellega seotud kultuse poolest.

Apostel Paulus jõudis Efesosse esmakordselt oma teise misjonireisi lõpul, peatudes seal üsna lühidalt (Ap 18:19jj). Teisel korral saabus Paulus Efesosse aasta 56 paiku ning jäi sinna rohkem kui kaheks aastaks: esmalt kuulutas ta, nagu tal kombeks, sünagoogis, kokku kolm kuud (Ef 19:6), hiljem aga, vastuolude tõttu juutidega, kaks aastat [paganaile] Türannose koolis (Ap 19:9j).

Pauluse viibimine Efesoses lõppes suure kokkupõrkega, mille põhjustas Artemise templi hõbekujusid valmistavate hõbeseppade kartus kaotada ma sissetulek, kui Paulus peaks jätkama oma tõenäoliselt edukat kuulutustööd Efesoses. Mõned Pauluse kaastöölised võeti puhkenud mäsu käigus kinni, linnavõimul õnnestus rahvas siiski maha rahustada ning Paulus liikus Efesosest edasi Makedooniasse.

Kiri efeslastele on kirjutatud vangistuses viibides (Ef 3:1; 4:1; 6:20), tõenäoliselt Roomas, võib-olla samaaegselt Kolossa kirjaga 60. aastate alguses. Kirja toimetas kohale Pauluse abiline Tühhikos, kelle ülesandeks oli valgustada efeslasi apostli käekäigu kohta ning neid julgustada (Ef 6:21j).

Kuigi läkitatud konkreetsele kogudusele, on Efesose kirja sõnum universaalne[1] ning selle keskpunktis seisab jumaliku päästekavatsuse teostumine Kristuses ja Tema kirikus (vt nt Ef 1:3–14). Kirja võib jagada kaheks peaosaks: esimesed kolm peatükki käsitlevad eeskätt õpetuslikke, viimased kolm veidi praktilisemaid küsimusi (kuigi tihedalt põimituna õpetuslikega).

Kirja keskseks sõnumiks on kinnitus, et Jumal on kiriku juba enne maailma rajamist Kristuses välja valinud (Ef 1:4) ning oma rahvaks ja lapseõiguse osaliseks ette määranud (Ef 1:5). Apostel kujutab kirikut kui Kristuse ihu (Ef 1:23; 4:16), Jumala eluhoonet ja templit (Ef 2:20jj) ning Kristuse mõrsjat (Ef 5:23–32).

Need, kes usuvad Kristusesse ja on temas ristimise läbi uueks saanud, on päästetud pimeduse, surma ja patu meelevallast ning liidetud Kristuse ihusse (Ef 2:1–10), kusjuures seeläbi on ületatud ka varasem lõhe juutide ja paganate vahel (Ef 2:11–22). Iseennast mõistab Paulus Jumala tööriistana, Tema armu majapidajana, kelle ülesandeks on kuulutada sõnumit, et «paganadki on tõotuse kaaspärijad ja sama ihu liikmed ja kaasosalised Kristuses Jeesuses evangeeliumi kaudu» (Ef 3:6).

Möödapääsmatult olulisena rõhutab apostel kiriku ühtsuse hoidmist (Ef 4:1–16), millega kaasneb kohustus pöörduda ära varasemast elust pimeduses ning elada uut elu Kristuses (Ef 4:17–5:20). Eeskätt avaldub ja teostub kristlaste uus elu igapäevastes ühiselu-, s.t eeskätt abielu- ja peresuhetes, mis peavad peegeldama Kristuse ja Tema kiriku ühtekuuluvust (Ef 5:21–6:9). Tegemist on vaimuliku võitlusega, milleks kristlased peavad adekvaatselt relvastuma (Ef 6:10–20).

Keelelisi märkuseid

Võõrad – ξένοι – sõna ξένος tähendab «võõras», «võõramaalane», ka «külaline».

Majalised – πάροικοι – sõna πάροικος tähistab eeskätt võõrsil elavat, kodakondsuseta inimest, samuti kostilist ja majulist.[2]

Kodakondsed – οἰκεῖοι – sõna οἰκεῖος tuleneb sõnast οἶκος – «maja», «koda», «kodu», ka «suguvõsa» – ja tähistab kodakondseid, neid, kes kuuluvad perekonda, suguvõssa või majapidamisse. Siin võiks kasutada ka sõna «majaline» – vastandina kõlaliselt sarnasele sõnale «majuline» (vt eelmist keelelist märkust).

---

[1] Kuna paljudes käsikirjades puudub kirja esimeses salmis Efesose nimi, on suur osa uurijaid arvamusel, et tegemist oli kõigile Väike-Aasia kogudustele mõeldud ringkirjaga, millele hiljem lisati Efesose kui provintsi pealinna nimi.

[2] Sõna «majaline» tähistab Eesti keele seletava sõnaraamatu järgi, vastupidi, kodakondset, majaelanikku, samas kui «majuline» on teise majas, teise juures elav inimene.

Ehitatud hooneks – ἐποικοδομηθέντες – sõna ἐποικοδομέω tähendab «üles ehitama», ka «[millegi] peale ehitama».

Apostlite – τῶν ἀποστόλων – sõna ἀπόστολος tuleneb verbist ἀποστέλλω, mis tähistab enamasti kindla ülesandega läkitamist (määramist).[3]

Prohvetite – προφητῶν – sõna προφήτης – «prohvet» – tuleneb verbist φημί – «ütlema», «lausuma», «teada andma» –, millele on lisatud eesliide πρό – «ees», «ette».

Alusele – ἐπὶ τῷ θεμελίῳ – sõna θεμέλιος tähendab «vundament», «alusmüür», «aluspõhi».

Kristus – Χριστοῦ – sõna Χριστός tuleneb verbist χρίω – «võidma», «salvima» – ja tähendab sedasama, mida heebrea מָשִׁיחַ – «Messias», «Võitu».

Jeesus – Ἰησοῦ – nimi Ἰησοῦς tuleneb heebrea nimest יְהוֹשׁוּעַ ja tähendab «JHWH on pääste», «JHWH päästab».

Hoone – οἰκοδομὴ – sõna οἰκοδομή tähendab «ehitis», samuti «ehitus», «ehitustöö».

Issandas – ἐν κυρίῳ – κύριος on Uues Testamendis enamasti Jumalale (ja Kristusele) reserveeritud tiitel, algses tähenduses «peremees», «omanik», «isand», «valitseja».

Vaimus – ἐν πνεύματι – sõna πνεῦμα tuleneb verbist πνέω – «hingama», «puhuma» – ja tähistab sarnaselt heebrea sõnale רוּחַ nii vaimu, tuult kui ka hingeõhku.

Sisuline analüüs[4]

Efesose kirja teine peatükk algab julgustava kinnitusega neile, keda Paulus nimetab kirja alguses Efesoses elavateks pühadeks ja usklikeks Kristuses Jeesuses, ent kes varem olid elanud pimeduse lastena: «Jumal on teinud elavaks ka teid, kes te olite surnud oma üleastumistes ja pattudes, milles te varem käisite selle maailma ajastu viisil.» (Ef 2:1j) Et mitte näida üleolevana ega kinnistada vähemalt üheks kirja ajendiks olnud vastuolu juutidest ja endistest paganatest kristlaste vahel, lisab Paulus koheselt, et see, mida ta ütleb efeslaste mineviku kohta, kehtib ka tema enda (s.t juutide) puhul: «Meie kõik… käisime oma lihalikes himudes, tehes liha ja mõtete tahtmist mööda, ning me olime loomu poolest viha lapsed nagu teisedki.» (Ef 2:3)

---

[3] Apostlit võib vähemalt mingil määral võrrelda täievolilise ja erakorralise suursaadikuga.

[4] Järgnevalt on osaliselt kasutatud Paastuaja V pühapäeva tekstikäsitlust (Ef 2:12–16).

See, kes on teinud elavaks nii ühed kui teised, nii juudid kui paganad, on Jumal, kes on näidanud «oma armu võrratut rikkust helduses meie vastu Kristuses Jeesuses» (Ef 2:7), kelle halastuse ja armastuse läbi me oleme päästetud, ilma, et «ükski saaks kiidelda» (Ef 2:9), kelle teos, kelle «poeem» me oleme, «Kristuses Jeesuses loodud heade tegude tegemiseks, nii nagu Jumal on juba enne meile seadnud, et me teeksime seda» (Ef 2:10). Paulus jätkab mõttekäiku sellest, et ei hukkamõistu ega pääste, ei Jumala viha ega armu seisukohalt ole juutidel ja paganatel mingit vahet, hümnilaadse kirjalõiguga (Ef 2:11–22), mille kiastiline ülesehitus on üsna selgelt äratuntav.[5]

A Sellepärast tuletage meelde, et teie, kes enne olite liha poolest paganad
B ja keda ümberlõikamatuiks kutsusid need, keda lihas kätega tehtud ümberlõikamise tõttu kutsutakse ümberlõigatuiks,
C olite tol ajal lahus Kristusest,
D kaugel ära Iisraeli kodakondsuse õigusest
E ja võõrad tõotuse lepingule,
F ilma lootuseta ja ilma Jumalata siin maailmas.
G Aga nüüd olete teie, kes enne olite kaugel, Kristuses Jeesuses saanud ligi Kristuse vere läbi.
H Sest Tema on meie rahu, kes on mõlemad teinud üheks ja kiskunud maha lahutava vaheseina, vaenu, kui Ta oma lihas
I kaotas käsusõnade käsu seadlustega, et Ta need kaks looks enese sees üheks ueks inimeseks, tehes rahu,
H′ ja lepitaks mõlemad Jumalaga ühes ihus risti kaudu, kui Ta vaenu suretas enese läbi.
G′ Ja Tema tuli ning kuulutas rahu teile, kes kaugel olite, ja rahu neile, kes lähedal olid,
F′ sest Tema läbi on meil mõlemail ligipääs ühes Vaimus Isa juurde.
E′ Nii ei ole te siis mitte enam võõrad ega majalised,
D′ vaid pühade kaaskodanikud ja Jumala kodakondsed,
C′ rajatud apostlite ja prohvetite alusele, kus Kristus Jeesus ise on nurgakivi,
B′ milles kogu hoone on kokku liidetud ja kasvab pühaks templiks Issandas,
A′ kelles ka teid ühes üles ehitatakse Jumala eluasemeks Vaimus.

Selle kirjalõigu võib jagada kolmeks põhiosaks, millest esimene kirjeldab endistest paganatest kristlaste varasemat olukorda, eeskätt nende lahutatust Jumalast ja Tema rahvast (Ef 2:11–12), teine Kristuse toodud lepitust, mis sai teoks Tema risti kaudu (Ef 2:13–18), ning kolmas lepitustööst võrsuvat uut, ühtviisi juutidest ja paganatest

[5] Selle paremaks mõistmiseks on järgnevalt kasutatud 1968. aasta piiblitõlget, mis on sõnakasutuselt originaaliga märksa paremas vastavuses kui 1997. aasta redaktsioon.

koosnevat Jumala rahvast, püha templit Issandas, mis on rajatud apostlite ja prohvetite alusele ning liidetakse kokku Kristuses Jeesuses, kes on selle nurgakiviks (Ef 2:19–22).

Apostlite tegude raamatu kirjelduse järgi on teada, et Paulus kuulutas Efesoses esmalt sünagoogis, väideldes juutidega ja «veendes inimesi Jumala riigi asjus» (Ap 19:8), pidi aga pärast kolme kuud juutidest eemalduma ning pöörduma paganate poole, kellest väga paljud võtsid tema sõnumi vastu ning muutsid oma eluviisi niivõrd radikaalselt, et see tekitas rohkesti umbusku ja põhjustas lausa rahvarahutused, mille ajendiks oli hirm, et inimeste pöördumine ebajumalate juurest tõelise Jumala poole mõjub laastavalt Efesose majanduslikule järjele ja atraktiivsusele turismimagnetina: «Mehed, te teate, et meie heaolu sõltub sellest tööst, ja te näete ja kuulete, et see Paulus veenab ja juhib kõrvale rohkesti rahvast mitte ainult Efesoses, vaid peaaegu kogu Aasia provintsis, öeldes, et kätega valmistatud asjad ei ole jumalad. Ja nõnda ähvardab põlu alla sattumine mitte üksnes seda meie tööala, vaid ka suure jumalanna Artemise templit ei peeta enam millekski ja kaob tema suur ülevus, ehkki teda kummardab kogu Aasia ja ilmamaa.» (Ap 19:25–27)

Efesoses mässuni teravdunud vastasseis juutide, paganate ja kristlaste vahel jõudis omalaadsel kombel viimaks Jeruusalemmagi, kuna üks süüdistus, mis Paulusele seal tema vahistamisel esitati, oli, nagu oleks ta paganaid templisse tuues selle rüvetanud: «Aga kui need seitse päeva hakkasid lõpule jõudma, nägid Aasiast tulnud juudid Paulust pühakojas. Need ajasid möllama kogu rahva ja pistsid oma käed tema külge, hüüdes: «Iisraeli mehed, tulge appi! See ongi see inimene, kes kõigis paigus õpetab meie rahva ja Seaduse ja selle paiga vastu. Ja nüüd on ta veel kreeklasigi toonud pühakotta ja selle püha paiga rüvetanud!» Sest nad olid enne linnas näinud temaga koos efeslast Trofimost ning arvasid, et Paulus oli ta toonud pühakotta.» (Ap 21:27–29)

Juudid tundsid küll taolisi endisi paganaid, kes olid võtnud vastu juudiusu ning keda nimetati proselüütideks, ent need, kes olid nüüd Pauluse sõnumi mõjul oma senisest valeusust loobunud ja tõelise Jumala poole pöördunud, ei mahtunud selle mõiste alla, kuna nad ei olnud võtnud vastu ümberlõikamist ja olid seetõttu juutide arusaama kohaselt endiselt väljaspool Iisraeli, nii et nad ei saanud olla osalised Jumala ja Tema rahva vahel sõlmitud lepingus.

Siiski näib Paulus vähemalt alateadlikult neid, kes tema kuulutustöö tulemusel pöördusid, teatavas mõttes samastavat proselüütidega, kuna sõna προσήλυτος tähendab just seda, millest Paulus kõneleb paganate pöördumist kui Jumala ligi tulemist ja Talle lähedaseks saamist kirjeldades. Nimelt tuleneb sõna προσήλυτος verbist προσέρχομαι – «[kellegi] juurde tulema», «lähenema» –, ainult et Pauluse jaoks ei toimu see mitte ümberlõikamise ega muude juudiusu kommete omaksvõtmise kaudu, vaid Kristuse risti kaudu, milles Jumal on meid omaks võtnud, niisiis mitte meie vere valamise, vaid Kristuse vere valamise läbi: «Temas on meil lunastus Tema vere läbi,

üleastumiste andekssaamine tema armu rikkust mööda. Te olete armu läbi päästetud usu kaudu – ja see ei ole teist enestest, vaid see on and Jumalalt.» (Ef 1:7; 2:8)

On paradoksaalne tõsiasi, et ümberlõikamine, mis oli mõeldud Jumala tõotuste ja lepingu märgina mitte ainult ühele rahvale, vaid paljudele rahvastele, kuna Aabrahamist pidi saama mitte ainult ühe, vaid paljude rahvaste isa, kujunes viimaks lahutatuse märgiks, kuna need, kes ei olnud ümber lõigatud, olid just selle, inimkätega tehtava välise märgi puudumise tõttu ilma Jumalata ja lootuseta, võõrad ja kodakondsuseta, neid lahutas Jumala rahvast vaenu vahesein, mida suutsid ületada vaid vähesed. Samasuguseks takistuseks oli Seadus, aga selle puhul on oluline märkida, et Pauluse arusaama järgi lahutas Seadus mitte ainult paganaid juutidest, vaid kõiki, nii paganaid kui juute, Jumalast – sest ainult Kristuse kaudu, kes on Seaduse oma ristisurma läbi kehtetuks muutnud, on neil «mõlemal ühesainsas Vaimus ligipääs Isa juurde» (Ef 2:18).

Kristus on oma risti läbi võtnud Seaduselt võime inimest karistada, hukka mõista ja teda kui hukkamõistetut Jumalast lahutada, ükskõik, kas tegemist on juudiga või paganaga. Samamoodi ei ole Seadusel pärast Kristuse ristisurma ja selles teostunud lunastust enam jõudu lahutada üksteisest juute ja paganaid, kuna neid eraldav vahesein on maha kistud ning senine vihavaen on (vähemalt peab olema) asendunud lepituse ja rahuga. Kristuses on juudid ja paganad saanud «üheksainsaks uueks inimeseks» (Ef 2:15) – Tema ihus, Tema ristil, Temaga koos surnuna, surnuist üles äratatuna ja taevasesse olukorda asetatuna (Ef 2:6). See, mis paganaid ja juute oli seni teineteisest lahutanud, oli liha ning inimkätega selle juures toimetatav ümberlõikamine, nüüd aga on nad mõlemad saanud uueks ja üheks Vaimus, Issanda enda poolt Tema püha templina üles ehitatuna ja uude ellu äratatuna: «Jumal, kes on rikas halastuselt, on meid koos Kristusega teinud elavaks oma suure armastuse pärast, millega Ta meid on armastanud.» (Ef 2:4)

Kristus on meie rahu. Ta on meie rahu ja lepitus nii Jumala kui inimestega – ilma Temata ei ole mingit tõelist rahu kellelgi, olgu nad kaugel või lähedal, võõrad või kodakondsed, ümberlõigatud või paganad. Kristus Jeesus on see, kelles – täpsemalt, kelle veres – on neile, kes varem olid ilma lootuseta ja ilma Jumalata, avatud ligipääs Jumala kui Isa juurde, kusjuures taas ei ole vahet, kas tegemist on juutide või paganatega. Kristus on see, kes teeb võõrastest «pühade kaaskodanikud ja Jumala kodakondsed» (Ef 2:19), Tema on nurgakivi, kelles liidetakse kokku kogu hoone, see uus Jumala pühamu, mida võib nimetada ka uueks, vaimulikuks, apostlite ja prohvetite alusele rajatud Iisraeliks, mille Jumal on loonud endise, lihale rajatud Iisraeli asemele.

See on olnud Jumala plaan aegade algusest peale: «Kuulutada paganate seas evangeeliumi Kristuse äraarvamatust rikkusest.» (Ef 3:8) Ent Jumala tegelik plaan on veelgi suurem: Ta tahab «Kristuses võtta kokku kõik, mis on taevas ja mis on maa peal»

(Ef 1:10), alistades kõik oleva Tema jalge alla, «kes täidab kõik kõiges» (Ef 1:23). Nii on jumalik pääste-, lepitus- ja rahuplaan tõepoolest universaalne ning need, kes on Kristuses enne maailma rajamist valitud ja keda Ta on õnnistanud kõige vaimuliku õnnistusega, on osalised selle universaalse plaani elluviimisel: «Tema on meid Kristuses valinud enne maailma rajamist olema pühad ja laitmatud Tema palge ees armastuses, meid ette määrates lapseõiguse osalisteks Jeesuse Kristuse kaudu enese juurde oma tahtmise heameelt mööda, Tema armu kirkuse kiituseks, mille Ta meile on kinkinud selles Armastatus.» (Ef 1:4–6)

Kristuses on paganatest kui võõrastest või parimal juhul majulistest (vt vastavat keelelist märkust) – ilmselt peab Paulus viimaste all silmas proselüüte – saanud tõelised kodanikud ja majalised, s.t Jumala perekonna liikmed. Kodaniku ja majalise peamine privileeg on elada takistamatult ja kõiki õigusi omades maal, mille kodanik ta on, ning majas, mille kodakondsete hulka ta kuulub. Kristuses lunastatud on «pühade kaaskodanikud ja Jumala kodakondsed» (Ef 2:19) – veelgi enam, nad on Jumala eluase, püha tempel Issandas, nad on Jumala «tahtmise heameelt mööda» saanud «lapseõiguse osalisteks Jeesuse Kristuse kaudu» (Ef 1:5).

Apostel kasutab siinkohal kahel korral sõna «püha», mis viitab nii puhtusele – sellele, et Kristus on oma lunastatud «puhastanud vees pesemisega sõna läbi» (Ef 5:26) – kui ka Jumalale eraldatud, Tema pärisrahvaks olemisele, Kristuse vere läbi Jumalale lähedaseks saamisele (vrd Ef 2:13). Jumal tahab aga olla mitte ainult omade lähedal, vaid lausa nende sees – nende sees, kes on «ehitatud hooneks apostlite ja prohvetite alusele, mille nurgakiviks on Kristus Jeesus ise» (Ef 2:20).

See, et Jumala püha tempel – uus Jumala rahvas – on rajatud apostlite ja prohvetite alusele, ei ole mingil kombel vastuolus Pauluse veendumusega, et «teist alust ei saa keegi rajada selle kõrvale, mis on juba olemas – see on Jeesus Kristus» (1Kr 3:11), kuna nurgakiviks, millele toetub nii alusmüür kui kogu hoone ja mis neid koos hoiab, on igal juhul Kristus Jeesus ise. Apostlid ja prohvetid on aluseks seeläbi, et nad annavad Kristusest ustavalt tunnistust – Temast, kes on «Messias, elava Jumala Poeg» (Mt 16:16).

> Püha Augustinus märgib Peetruse tunnistusest kõneldes[6], et tõeline kalju (*petra*) on Kristus, ning Peetrus (*petros*) saab oma nime Temalt, mitte vastupidi. Augustinus näeb Peetruses mitte ainult apostlite, vaid kõigi kristlaste eestkõnelejat, ning mitte tema isik, vaid tema tunnistus on alus, millele Jumala tempel, Kristuse kirik, on rajatud.[7] Augustinuse sõnul ütleks Kristus Peetrusele otsekui: «Ma ehitan sind enda peale, mitte ennast sinu peale.»[8]

---

[6] Sermo XXVI de Novo Testamento 1.

[7] Augustinuse arusaam erineb siin üsna põhimõtteliselt roomakatoliku kiriku seisukohast, et «Issand seadis oma Kiriku kaljuks üksnes Siimoni, kelle Ta nimetas Peetruseks» (Katoliku kiriku katekismus 881).

[8] *Super me aedificabo te, non me super te.*

Prohvetitest kõneldes peab Paulus ilmselt silmas mitte ainult Vana Testamendi prohveteid, vaid ka neid, kes tegutsesid kristlaste hulgas[9], oma vendi julgustades ja kinnitades (Ap 15:32). Nii apostlite kui prohvetite – nagu ka evangelistide, karjaste ja õpetajate –, ülesanne on Pauluse sõnul «pühi inimesi valmistada abistamistööle Kristuse ihu ülesehitamiseks, kuni meie kõik jõuame usu ja Jumala Poja tundmise ühtsusesse, saades täismeheks Kristuse täisea mõõtu mööda» (Ef 4:11–13).

Püha hoone, Jumala tempel, mis on apostlite ja prohvetite alusele üles ehitatud, saab kasvada ja püsida üksnes tihedalt kokku liidetuna. Ühelt poolt tähendab see, et mitte keegi ei saa olla kristlane iseenesest ega üksinda – Uus Testament ei tunne kristlaseks olemist lahus kogudusest kui Kristuse ihust –, teisalt aga seda, et kogudus saab kasvada ainult siis, kui ta püsib üksmeeles: «Üks ihu ja üks vaim, nagu te olete ka kutsutud üheks lootuseks oma kutsumise poolest; üks Issand, üks usk, üks ristimine, üks Jumal ja kõikide Isa, kes on kõikide üle ja kõikide läbi ja kõikide sees.» (Ef 4:4–6)

> Pauluse poolt kasutatud sõna συναρμολογέω võiks sõnasõnalt tõlkida: «liigeste abil kokku panema». Teatavasti on liiges taoline ühendus, mis võimaldab selle abil kokku pandud luudel liikuda. Ilma töötavate liigesteta oleksid meie ihuliikmed kasutuskõlbmatud, otsekui surnud. Samamoodi oleksid meie ihuliikmed sõna otseses mõttes surnud ülejäänud ihust lahutatuna. See, et koguduse, Kristuse ihu, liikmed oleksid üksteisega elavalt ühendatud, on hädavajalik nii iga üksiku liikme kui terve ihu elusana ja teovõimelisena püsimiseks.

Jumala tempel, Tema püha eluase, vastandub sellele, mida me oleme «liha poolest» ning mille üheks märgiks oli Pauluse sõnul see, kes keegi oli või ei olnud ümber lõigatud (vrd Ef 2:11). Patu tõttu ei saa mitte kellelgi olla mingit õigust Jumala ees «liha poolest», olgu ta juut või pagan – «me olime surnud üleastumistes» (Ef 2:5) –, ent Kristuses on kõigile, olgu nad ümber lõigatud või mitte, avatud «ligipääs Isa juurde» (Ef 2:18) – «armu läbi te olete päästetud» (Ef 2:5). Kristuses on ka need, kes olid «võõrad tõotuselepingule» ning «ilma lootuseta ja ilma Jumalata» (Ef 2:12), saanud lähedaseks ja omaks: «Paganadki on tõotuse kaaspärijad ja sama ihu liikmed ja kaasosalised Kristuses Jeesuses evangeeliumi kaudu.» (Ef 3:6)

Jutluseks

Apostlite pühapäev on Eesti kirikus uus nähtus, mille aluseks on koos EELK Kirikukäsiraamatuga kasutusele võetud Soome kiriku lugemiskava. Kirikukäsiraamatu sissejuhatuses Apostlite pühapäevale öeldakse muuhulgas: «Juba varasel keskajal on apostlite Peetruse ja Pauluse päeva pühitsetud nende märtrisurma mälestuseks (peeterpaulipäev, 29. juuni). Nad hukati pärimuse kohaselt Roomas keiser Nero korraldatud vaenamiste ajal, 60. aastail. Kui luterlikus kirikus apostlite päevade tähistamine soikus, tõsteti peeterpaulipäeva piiblitekstid üle sellele pühapäevale.»

---

[9] Nt Ap 13:1: «Aga Antiookias olevas koguduses oli prohveteid ja õpetajaid: Barnabas, Siimeon, keda hüüti Nigeriks, Luukius Küreenest, Manaeen, kes oli kasvanud üles koos nelivürst Heroodesega.»

Kuigi Apostlite pühapäeva esimese lugemisaasta Evangeeliumiks (Lk 5:1–11) on vanemast luterlikust (ja Põhja-Euroopa) lektsionaarist võetud Peetruse kutsumise lugu, ei ole kuuenda Nelipühale (ehk viienda Kolmainupühale) järgneva pühapäeva keskseks teemaks traditsiooniliselt mitte apostlina kuulutustööle läkitamine, vaid pöördumine ning vana seljataha jätmine ja uus elu (vrd ka traditsioonilise Epistliga 1Pt 3:8–15, mida Apostlite pühapäeva lugemiste hulgas ei leidu).

Apostlite pühapäeva teemaks on EELK Kirikukäsiraamatu järgi «Issanda teenistuses». Kirikukäsiraamatu lugemiskava järgi on teise lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks (Hs 2:1–8) prohvet Hesekieli läkitamine, mille oluliseks sõnumiks on, et prohvet peab kuulutama Issanda sõna ustavalt ka siis, kui seda kuulda ei võeta ja talle vastu pannakse.

Teise lugemisaasta Evangeeliumiks (Mt 16:13–19) on Peetruse tunnistus Jeesusest kui Messiast, elava Jumala Pojast, ning Jeesuse poolt Peetrusele ja tema kaudu kogu kirikule antud võtmete meelevald ühes kinnitusega, et Peetruse tunnistusele otsekui kaljule rajatud kirikut ei suuda ära võita isegi põrguväravad. Kui siia lisada Epistli sõnum juutidest ja paganatest kogutud uuest Jumala rahvast kui apostlite ja prohvetite alusele rajatud pühast templist, Jumala enda eluasemest, siis kujuneb pühapäeva keskseks sõnumiks tunnistus Kristusest kui alusest, millele on rajatud meie usk ja kogu meie päästelootus, ühes meeldetuletusega meie kõigi kutsumusest seda tunnistust apostlite ja prohvetite eeskujul edasi kanda, kuulutades «evangeeliumi Kristuse äraarvamatust rikkusest» (Ef 3:8), kes on kiriku nurgakivi ja kellesse uskujad «ei jää iial häbisse» (1Pt 2:6).

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidena:

1. Apostel Pauluse sõnum tänases Epistlis on suunatud eeskätt endistele paganatele: te olite võõrad, ilma Jumalata, ilma lootuseta – surnud oma patus ja ülekohtus. Või parimal juhul olite võrreldavad nendega, kellele on antud elamisluba, aga kellel ei ole võrdseid õigusi selle maa kodanikega, kus nad elavad. Nii see oli, aga enam mitte, sest Jeesuses Kristuses te olete saanud ligipääsu Jumalale, te olete Temaga lepitatud, teid on arvatud Tema lepingurahva hulka. Evangeelium Jeesusest Kristusest, rõõmusõnum Tema veres, surmas ja ülestõusmises teostunud lunastusest on mõeldud kõigile inimestele.
2. See tähendab aga ka, et kõik inimesed vajavad Kristust – mitte ainult paganad, vaid ka juudid, mitte ainult ümberlõikamatud, vaid ka ümberlõigatud. Oma lihale toetudes ei ole kellelgi mingit õigust Jumala ees – ainult Kristus on meile «õiguseks ja pühitsuseks ja lunastuseks» (1Kr 1:30). Temas on kõik, kes usuvad, nii juudid kui paganad, saanud ligipääsu Isa juurde (Ef 2:18). Tema armu läbi oleme päästetud.
3. See on sõnum, mille tunnistamiseks Issand on kutsunud ja läkitanud oma apostlid ja prohvetid ning mille tunnistajatena Ta kutsub ja läkitab meid kõiki. See on sõnum,

millele on rajatud meie usk ja päästelootus – see on see apostlite ja prohvetite alus, millest kõneleb apostel Paulus ning mille nurgakiviks on Kristus Jeesus ise. Ainult sellele tunnistusele kui kaljule püsima jäämine hoiab kirikut põrgu väravate poolt ära võidetuks osutumise eest (vrd Mt 16:18). Samamoodi hoiab iga kristlast hukkumast üksnes see, kui ta jääb selle tunnistuse juurde ja kiriku kui Kristuse ihu osadusse. Ainult Kristuses kokkuliidetuna – mitte igaüks üksikult – võime kasvada «pühaks templiks Issandas» ja «Jumala eluasemeks Vaimus» (Ef 2:21).